

"...onlara in'âm olunan mehâsinle iftihar etmek, gururlanmak, cüz-ü ihtiyariye istinad etmek; bütün bütün sırr-ı kadere ve hikmet-i cüz-ü ihtiyariyeye zıt bir harekete sebebiyet veren ilmî meseleler değildir." cümlesini izah eder misiniz?

"Evet, kader, cüz-ü ihtiyari, iman ve İslamiyetin nihayet merâtibinde; kader, nefsi gururdan; ve cüz-ü ihtiyari, adem-i mesuliyetten kurtarmak içindir ki, mesâil-i imaniyeye girmişler. Yoksa, mütemerrid nüfus-u emmârenin işledikleri seyyiatının mesuliyetinden kendilerini kurtarmak için kadere yapışmak ve onlara in'âm olunan mehâsinle iftihar etmek, gururlanmak, cüz-ü ihtiyariye istinad etmek; bütün bütün sırr-ı kadere ve hikmet-i cüz-ü ihtiyariyeye zıt bir harekete sebebiyet veren ilmî meseleler değildir."(1)

Kader ve kadere iman rüknü, psikolojik yönü ağır basan bir iman rüknüdür. Bu imana dair rükün, insana mesuliyet duygusunu ve gururdan korunma yolunu gösteriyor ve insanın ruhunda ve vicdanında bu esasî tesis ediyor. Yoksa kader bahsi objektif ve herkesin aynı şekilde anlayacağı ilmi ve bilimsel bir mesele şeklinde ele alınamaz.

Mesela; bir kavunun bilimsel yönü herkesçe aynıdır, aynı manayı ifade eder; ama kavunun tadıldıktan sonra insan ruhunda bıraktığı iz ve tat, herkeste başka bir şekilde tezahür eder, farklı hisler bırakabilir. Kavunun herkesçe malum yönü ilmi ve şeklidir, her insanın tadıp farklı şeyler hissettiği yönü ise hâli ve hususidir.

Aynı şekilde kader de kavunun ikinci hususi ve hâli yüzü gibidir ki, bir nesne gibi deney ve bilimsel metotlarla izah ve ispat edilemez, ancak insan manevi ve ruhi halinde bu imanı hisseder ve tadar demektir.

Bir insan kendisinde bir irade sıfatı bulunduğunu vicdanen bilir. Yani bunu bizzat yaşayarak bilmektedir. İradesini inkâr eden adama onun varlığını ilmen ispat edemezsiniz. Bu adam kalbinin hareketiyle ayağının hareketini bir sayıyorsa sizin getireceğiniz akli deliller bir işe yaramaz.

1) bk. [Sözler, Yirmi Altıncı Söz](#)